

Poradenství

Solidarita/koncept bližního, lidská práva, inkluze, sociální spravedlnost – sociální vyváženost, kvalita života, sociální fungování, lidská důstojnost, teorie, přístup, metody a techniky

Zakotvení sociální práce

- **Teorie – většinou míníme vědeckou konstrukci, vědecký konstrukt**
 - V současnosti – rovnítka mezi teorií a vědeckým, posláním, odstup od kritického a hloubavého tázání po hodnotě a významu vědy v kontextu politiky, chápání, konečnosti a smrtelnosti
-

- Theoria je nepostradatelná pro každého, kdo hledá moudrost, štěstí a dobrý život ve sféře praxis (starobylý řecký výraz)
- **Teorie se vztahuje ke každodennímu životu**
- V moderní době se objevují tendence rovnosti mezi teorií a vědeckým poznáním
- *Zanedbávání teorie v původním významu znepokojuje řadu filozofů (Husserl)*

Pojem teorie

- **Sociální, politická a právní teorie**
- **Sociální myšlení má hodnotu, když do popředí zájmu klade politické otázky (Arendtová)**
 - **Člověk je od přírody politický tvor (Aristoteles)**
 - **Občané, kteří neměli zájem o politické dění - označovali Řekové jako idiotés**
 - **Sociální teorie není ničím pokud se nevztahuje k politice (který systém vlády podporuje svobodu, spravedlnost a rovnost....atd.)**
 - **Sociální teorie a psychologie**
 - **Sociální teorie a humanitní vědy – antropologie, filozofie,...)**

Vztahy mezi teoriemi

Teorie je uvažování o
místě a funkci vědy
v lidské existenci

- Husserl

Věda se musí vrátit k
původním zdrojům
a významům pro
každodenní život v
přirozeném světě.

Arendtová

**Teorie mají morální a
politickou
odpovědnost s
ohledem na
křehkost
pozemských zdrojů
a smrtelnost
lidského žití**

Názory filozofů

- Výzkum nelze skládat pouze z teorií, postrádal by vztah ke skutečnému světu, kdyby se skládal pouze ze sběru dat, postrádal by řád a smysl
- Teorie dat jsou prázdné, data bez teorií postrádají smysl (Kant, 1781)
- Sociální teorie vyvěrá z každodenního života, rozhovorů, interakcí a diskusí
- Každý obyčejný člověk je v podstatě teoretik, každý člověk je filozof (Gramsci, 1926)

Provázanost mezi teorií, metodologií a praxí

- Vysvětlovat jevy a předvídat je
 - Srovnávat případy a situace
- Vysvětlovat vlastní profesní činnosti jiným lidem a dávat prostor pro jejich přezkoumávání
- Opravovat teorii nebo upravovat vlastní jednání, které je s teorií v rozporu
 - Zvýšit pocit sebejistoty pracovníka
- Porovnávat explikační sílu a užitečnost teorií mezi sebou

Význam teorií pro sociálního pracovníka (Turner 1979)

Sociální práce se tedy vyznačuje schopností integrovat, využívat a modifikovat různorodé poznatky ve snaze pomáhat lidem při obnově jejich sociálního fungování.

- ...znalost teorií a specifických postupů nemusí být v SP podstatná
- Odbornost a formace srdce (dokumenty současné katolické církve – Křišť'an, Musil)
- Lze předpokládat, že i řada schopných pomáhajících mají nějakou teorii i východiska – maskované praxí
- Šíře záběru přináší výhodu...

**...existuje však i
stanovisko**

**Teoretické zázemí
usnadňuje praxi**

*Sociální pracovník musí jednat na základě
kompaktního teoretického rámce*

Část teorie čerpá z jiných vědních oborů

- *Obecná – zaměřena na politické, ekonomické a sociální struktury společnosti*
- *Praktické – metody a způsoby práce, efektivita působení*
- *Specifické – návody na uplatnění specifických zkušeností a znalostí v praxi*

Typy teorií

(podle Fookové, 1993)

Teorie formální

- ❑ Psaná a respektovaná mezi členy profesní a akademické komunity

Teorie neformální

- ❑ Soubor znalostí, hodnot a zkušeností z praxe

Teorie o sociální práci, sociální práce a teorie klientova světla

Podle Sibeona, 1990

- Má být teorie sociální práce vědecká nebo praktická?
- Není těch teorií příliš mnoho (víc než sto, některé protichůdné, atd.)?
- Jsou vůbec využitelné (často jsou vypůjčené z jiných oborů, problém s aplikací)?

Výzkumy aplikace teorií sociální práce v praxi

- Obecné povědomí (nedokázali zařadit, matné povědomí, neznalost zdrojů)
- Pragmatický přístup (fragmenty teorií, které považují za důležité)
 - Osobní styl aplikace teorie (pouze takovou, která je jim blízká)

**Zacházení s teorií v praxi
(výzkum mezi studenty,
Barbourová, 1984)**

- Sociální pracovníci mají k dispozici velký počet teorií
- **Málo teorií pojímá situace klienta komplexně**
- Potřeba využívat větší množství teoretických znalostí
- Eklektický přístup – snaha využívat více teoretických modelů současně
- Někteří autoři se stavějí za důsledné uplatňování jednoho modelu

Posouzení a volba teorie

- Klient by měl mít možnost těžit ze všech dostupných poznatků
- Empirické zkušenosti z praxe jsou validní a měly by teorii modifikovat
 - Teorie pokrývají různé úrovně a oblasti
 - Řada aspektů je shodná (například zahájení a ukončení práce s klientem)
 - Lidské bytosti jsou mnohostranné

Eklektický přístup

- Teorie není v sociální práci nadbytečným luxusem. Vzhledem k stále narůstajícím problémům ve společnosti, je čím dál důležitější, **aby problém klienta posuzoval odborník z různých úhlů a perspektiv.**
- Příkladem mohou být nejrůznější oblasti, například týrané děti, jejichž situaci nedokáže sociální pracovník zhodnotit, poněvadž nemá odvahu podat návrh na předběžné opatření, vzhledem k tomu, že si není vědom ani právních, ani morálních imperativů situace a neumí určit svou pozici vzhledem k rodině, dítěti a společnosti.
- Stejně příklady můžeme hledat v oblastech práce se seniory a v dalších.

Úvaha

Úkolem sociálního pracovníka v takto orientované sociální práci je pomáhat lidem

- V reflexi sebe samých
- V odhalování významů, které pro ně prožívaná situace může mít
- V pochopení, jak tato jejich interpretace světa a zkušeností na ně zpětně působí

Humanistické a existenciální teorie

Přístup orientovaný na klienta

- Nejvýznamnějším autorem je Carl R. Rogers, který ovlivnil sociální práci.
- Vliv je ovšem nepřímý a působí zejména tam, kde se součástí pomoci stalo poradenství
 - Člověk je chápán jako osobnost
- **Má právo na svoji důstojnost a rozvoj, jeho podstata je přirozeně dobrá, zaslouží si respekt**
 - Člověk je schopen uvědomit si vlastní hodnoty
- Člověk je schopen uspořádat a hodnotit své pocity, myšlenky a chování
 - **Člověk je schopen se sám rozvíjet**
 - Člověk je schopen konstruktivní změny

Humanismus v sociální práci

K humanistické tradici sociální práce patří i řada humanistických a terapeutických škol, které mají společné rysy:

- **Pro sebeporozumění jsou podstatné vztahy k druhým lidem**
 - Strach pramení ze ztráty druhých a z osamění
 - **Pocity viny vznikají, když člověk není schopen kreativity**
 - *Svoboda a odpovědnost jsou klíčové charakteristiky lidského bytí*
-

Nejdůležitější je vztah

Vytvořit si prostor

Poradenství podle C.Rogerse

- **Není nejdůležitější odbornost**
- **Projevit zájem**

/pozor na prvotní nadšení – může být rizikové/

Teze

- **Velmi bezpečná nabídka**
- **Klient nepotřebuje experství**
- **Klient ví velmi dobře, co potřebuje**
 - **Klient se bojí**
- **Potřebuje vytvořit bezpečný prostor**
 - **Proto jsou velmi důležité všechny kodexy**

(etický kodex sociálního pracovníka, aj.)

Carl Roger

V angličtině se používá

consulting

– výstižnější než
poradenství

Není moc vhodné dávat rady

(když si nevím rady, mohu udělat něco
takového...)

- **Není moc vhodné
dávat rady**
-

- **Empatické naslouchání** (zrcadlení, parafráze, koalice...)
- **Něco ve smyslu autenticity** (jsem, kým jsem, začínám, například: jsem začátečník...mladý...netvářit se jako expert, musím být pravdivý)
- **Absolutní bezpodmínečné přijetí klienta** (mám právo odmítnout, snažit se porozumět)

Tři podmínky

- **V tu chvíli si mohu odpustit ambice být expert**
- **Někdy je důležité, jen si tak popovídat**
- **Radou mohu zabít komunikaci**

To je to léčebné

- Hledání zdroje člověka
 - Sebeuzdravení
- Nejhorší je klišé, experti podle časopisů
- Psychologie sociální práce z nás neudělá experty

Systemici

(dodávají ještě jiný pohled)

**Když dávám rady,
přebírám
zodpovědnost
za chování klienta**

- **Kde se ve mně bere ta jistota, že radím dobře**
- **Člověk někdy mluví o jiných věcech, než jaké chce probrat**
- **Rychlé interpretace**
- **...závěry,... to máte proto, protože máte problém s ženami...**
- **Pozor na vlastní stereotypy**

Pozor

- **Kulturní**
- **Třídní**
- **Gender**

Přizpůsobit se i jazykem člověka, nenadřazovat se

Hodnoty, citlivé téma

Těžko se žije v jinakosti, lidé se necítí dobře v jinakosti (velké firmy – kdekoliv na světě něco stejné – př. Hilton)

Oblast stereotypů

- **Derogace** – mluvení z patra
- **Interogace** – výslech ne!
- **Invalidace** – snižování toho, co klient říká
(když mluví o banální věci jako o něčem zásadním – může to mít svoje příčiny)

Někdy je třeba přistoupit na tuto hru....

- **Dělej cokoliv, když si to dokážeš reflektovat, že je to pomáhající**
- **Vměšování se, rozhodování za klienta...pro některé směry...musí přijít správný čas**
 - **Falešná empatie, koalice, spolupartnerství – nevytvářejet, nemá terapeutický účinek**
- **Klientovy může být dobře...to je vše**
 - **V terapii je chyba ztratit strach...**

**Doporučení – pořádně nastudovat
systematický přístup, psychodynamiku,...**

Při rozhovoru

Nejsou vhodné uzavřené otázky, lépe je pokládat otevřené...jak, co, kdy, proč...

- **Někdy to může vypadat tak, že chci získat co nejvíc informací o člověku kvůli sobě**
 - **Moc se zaplétá**
 - **Moc se v tom vyzná**
 - **Někteří klienti pak nechtějí vyhledat odbornou pomoc, zneklidňuje je, jak moc se v nich odborník vyzná**
 - **Klient se chce cítit bezpečně**

Hranice rozlišení

- **Pracovník není charismatický kněz, který vidí do svědomí**
- **Je užitečné nemluvit**
- **Nechat ticho**
- **Co neekonomičtěji**
- **Říct jedno slovo**
- **Hledat, čekat**
- **Když klient řekne – teď nevím, nechat ticho, zbavit se pocitu trapnosti...**

**Mnohomluvnost pracovníka
je problém**

- **Kontrakt – dohoda – smlouva ve všech situacích**
- **Rámec dohody**
- *Rozumím tomu správně, že....*
- **Dovednost – parafráze – parafrázuji, co člověk říká, tlumočím to**
- *Cítím v tom....*
- **Chovám se empaticky, vcit'uji se**

Jak začít rozhovor

- **Snažím se vyhnout slovům...ted' Vám rozumím**
 - **Reagovat i na neverbální projevy**
 - **Zrcadlení – rozumím tomu, co vidím a slyším...zopakuji to, co vidím a slyším**
 - **Odzrcadlíme, abychom mohli přemýšlet**
 - **Tohle jako bych cítil z toho, co říkáte**
 - **Práce s emocemi**
-

- **Klient – terapeut – pozorovatelé**
- **Zkoušet parafázovat – 10 minut**
- **Opravdová situace**
- **Užitečná první otevřená otázka – propojení**
- **Pozor – případy z praxe (K.K. Vyhod'me ho z kola ven)**
- **Ocenění klienta...jak se cítíš teď...**

Ukázka
